

บทที่ 2

แหล่งที่มาของเงินทุนและการดำรงสภาพคล่อง

การจัดการเงินทุน

ตามที่กล่าวมาแล้วในบทนำว่า สถาบันการเงินในที่นี้ผู้เขียนหมายถึง ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุนของเอกชนบางแห่งที่ดำเนินงานอยู่ในตลาดเงินทุน ทั้งนี้เนื่องจากว่าในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านมา ได้มีสถาบันการเงินเกิดขึ้นมากมายหลายแห่ง ซึ่งสถาบันการเงินเหล่านี้อาจเรียกได้ว่าเป็น "บริษัท-เงินทุน" (Finance Companies) โดยการระดมเงินจากบุคคลทั่วไปโดยออกตั๋วสัญญาใช้เงินจำหน่ายและโดยการกู้เงิน แล้วนำเงินที่ได้ไปให้กู้ยืมหรือลงทุน ซึ่งการให้กู้ยืมหรือลงทุนที่ทำกันอยู่ในปัจจุบันนี้ส่วนมากเป็นการให้กู้ยืมหรือลงทุนในระยะสั้น แต่ในการขอสินเชื่ออุตสาหกรรมนั้นจะเป็นการขอสินเชื่อในระยะยาวหรือปานกลาง เพราะวงเงินที่ขอมักจะเป็นจำนวนสูง และการลงทุนด้านอุตสาหกรรมให้ผลตอบแทนช้า ผู้ขอสินเชื่อจะต้องใช้เวลาค่อนข้างนานในการผ่อนชำระเงินกู้ ฉะนั้นในการศึกษาแหล่งที่มาของเงินทุน

(Sources of Funds) และการใช้เงินทุน (Uses of Funds) สำหรับบริษัทเงินทุนของเอกชนนั้นจะศึกษาเฉพาะบริษัทเงินทุนที่ให้สินเชื่อในด้านการอุตสาหกรรม ซึ่งสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อด้านนี้ที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปนอกเหนือจากธนาคารพาณิชย์แล้วได้แก่ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานชนกกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม และบริษัทเงินทุนเอกชนที่ให้สินเชื่อด้านอุตสาหกรรม และดำเนินกิจการอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ ซื้อขายหุ้น และหุ้นกู้ จัดจำหน่ายหุ้นและหุ้นกู้ บริษัทเงินทุนประเภทนี้ ได้แก่ บริษัทหลักทรัพย์และลงทุน จำกัด (TISCO) บริษัทกรุงเทพนาทร จำกัด (BFIT)

ในด้านการจัดหาเงินทุนหรือแหล่งที่มาของเงินทุน (Sources of Funds) ของสถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ มีวิธีการแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย สำหรับหลักการใหญ่ ๆ แล้วจะคล้าย ๆ กัน คือได้จากการระดมทุนจากบุคคลทั่วไป ในที่นี้จะขอล่าวถึงวิธีการจัดหาเงินทุนของสถาบันการเงินแต่ละประเภท ดังนี้

ธนาคารพาณิชย์

เงินทุนที่ธนาคารพาณิชย์นำมาให้ธุรกิจย่อมมีแหล่งที่มาดังนี้ คือ

1. เงินกองทุน (Capital Funds) ได้แก่ เงินทุนของธนาคารเอง ซึ่งประกอบด้วยเงินทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว และเงินสำรองอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ธนาคารต้องสำรองตามกฎหมาย

2. เงินฝาก แหล่งเงินทุนแหล่งใหญ่ของธนาคารคือ เงินฝาก เพราะธุรกิจที่สำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์ คือ การรับฝากเงิน และการให้กู้ยืม ตามกฎหมายปัจจุบันเงินฝากมี 3 ประเภท คือ เงินฝากเผื่อเรียก (Demand Deposits) เงินฝากออมทรัพย์ (Saving Deposits) และเงินฝากประจำ (Time Deposits) แต่ในทางปฏิบัติธนาคารบางธนาคารได้รับฝากเงินจากประชาชนประเภทอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมา เช่น เงินฝากประเภทสินทรัพย์ และ เคหะสงเคราะห์

ตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2509 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์พึงจ่ายแก่ผู้ฝากเงินประเภทต่าง ๆ ทั้ง 3 ประเภท คือ เงินฝากเผื่อเรียก เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากประจำ ไว้ดังนี้

1. เงินฝากเพื่อเรียก (รวมถึงเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาไม่ถึง 3 เดือน) ไม่เกินร้อยละ 0.01 ต่อปี
2. เงินฝากออมทรัพย์ซึ่งใช้สมุดบัญชีฝาก ไม่เกินร้อยละ 3.5 ต่อปี
3. เงินฝากประจำ 3 เดือน แต่ไม่ถึง 6 เดือน ไม่เกินร้อยละ 5.0 ต่อปี
4. เงินฝากประจำ 6 เดือน แต่ไม่ถึง 12 เดือน ไม่เกินร้อยละ 6.0 ต่อปี
5. เงินฝากประจำ 12 เดือน ขึ้นไป ไม่เกินร้อยละ 7.0 ต่อปี

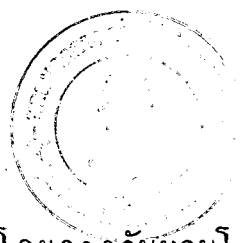
อัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับเงินฝากตามที่ได้มีกำหนดขึ้นนี้ถือได้ว่าเป็นอัตราดอกเบี้ยเงินฝากมาตรฐานที่ใช้กันทั่วไป ทั้งนี้ ยกเว้นในกรณีเงินฝากเพื่อเรียก ซึ่งในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ไม่มีการจ่าย นอกจากนั้นในทางปฏิบัติยังปรากฏว่า มีบางธนาคารจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝากเงินประเภทประจำโดยเฉพาะรายใหญ่ ๆ ในอัตราที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนด

อนึ่ง เมื่อต้นปี 2517 ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ประกาศเกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์พึงจ่ายแก่ ผู้ฝากเงินประเภทเงินฝากประจำใหม่ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 31 มกราคม 2517 ดังนี้

เงินฝากประจำ 3 เดือน แต่ไม่ถึง 6 เดือน	ไม่เกินร้อยละ 6.0	ต่อปี
" 6 " " 12 "	" "	7.0 "
" 12 เดือนขึ้นไป	" "	8.0 "

3. แหล่งที่มาของเงินทุนอีกแหล่งหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ คือ เงินกู้ซึ่งประกอบด้วยเงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย และ เงินกู้จากต่างประเทศ ตามสถิติแล้วเงินกู้จากต่างประเทศจะมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย

บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม ฯ เกิดขึ้นโดยการริบมอบโอนกิจการของธนาคารเพื่อการอุตสาหกรรมเดิม ซึ่งจัดตั้งด้วยเงินทุนของรัฐบาลทั้งหมด สาเหตุก็เนื่องจากการดำเนินงานขาดทุนจนไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม ฯ ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505, 2506 และ 2510) ด้วยคำแนะนำและความช่วยเหลือของธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ ตามพระราชบัญญัติบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเป็นสถาบันการเงินของเอกชน และเอกชนเป็นผู้ดำเนินกิจการ ผู้ถือหุ้นของบริษัทประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินในและนอกประเทศ บริษัทประกันภัย ฯลฯ ผู้ถือหุ้นในประเทศมีหุ้นร้อยละ 51 ฝ่ายต่างประเทศร้อยละ 49 นอกจากนี้รัฐบาลยังให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงิน เช่น ให้กู้ยืมเงินทุนเพื่อให้อุตสาหกรรมกู้ต่อ ค่าประกันเงินซึ่งบริษัทกู้ยืมจากต่างประเทศ ในวงเงินไม่เกิน 500 ล้านบาท

วัตถุประสงค์ของบริษัท เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินซึ่งรวมทั้งร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมของเอกชน ให้คำแนะนำเกี่ยวแก่การบริหารงาน การจัดการ และทางด้านเทคนิคแก่เอกชนในการจัดตั้ง ขยาย และปรับปรุงอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ให้ทันสมัย และส่งเสริมให้เอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศมาร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมในประเทศ

สำหรับแหล่งที่มาของเงินทุนของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม ฯ ที่นำมาให้กู้ยืมนั้น มีแหล่งที่มาดังนี้

1. เงินทุนของบริษัท ฯ ได้แก่ เงินทุนจดทะเบียน และเงินสำรองอื่น ๆ ของบริษัท

2. เงินกู้จาก AID
3. เงินกู้จากรัฐบาลไทย
4. เงินกู้จากธนาคารโลก
5. เงินกู้จากสถาบันสินเชื่อเพื่อการบูรณะแห่งสหประชาชาติ

เยอรมันตะวันตก

6. เงินกู้จากธนาคารพัฒนาเอเชีย
7. เงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย (เงินเย็นพิเศษ)
8. หนังกู

นอกจากนี้ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินบาท บริษัท ฯ ได้ทำ ความตกลงกับธนาคารแห่งประเทศไทย ในเรื่องการรับช่วงซื้อหลักทรัพย์ ใช้เงินที่เกิดจากการประกอบการอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับกรณีของธนาคาร พาณิชย์ การให้ความอนุเคราะห์ของธนาคารแห่งประเทศไทยแก่บริษัท ฯ ดังกล่าวนี้ จะช่วยให้บริษัท ฯ ขยายการให้กู้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ได้มากขึ้น

สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม

เป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวง อุตสาหกรรมตั้งขึ้นเมื่อเดือน มกราคม 2507 ตามโครงการเงินกู้เพื่อส่งเสริม อุตสาหกรรมขนาดย่อม ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถใน การประกอบการอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่ควรได้รับการสนับสนุน แต่ขาดกำลัง เงินได้มีโอกาสก่อตั้งอุตสาหกรรมใหม่

2. ช่วยอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่ทำอยู่แล้ว แต่มีเงินทุนไม่พอ ใ้กู้เงินไปขยายหรือปรับปรุงกิจการให้ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพยิ่งขึ้น

3. ให้คำปรึกษาแนะนำงานแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดย่อม ในด้านการจัดการ, การตลาด, การเงิน และเทคนิคในการผลิตเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมให้ เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

สำหรับแหล่งเงินทุนดำเนินงานของสำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อมนั้นได้รับเงินทุนเพื่อการดำเนินการใ้กู้ 3 ทาง คือ

1. เงินงบประมาณที่รัฐบาลตั้งให้เป็นรายปี
2. เงินสมทบของ ธนาคารกรุงไทย จำกัด
3. คอกเบี้ยจากเงินงบประมาณแผ่นดินที่สำนักงานธนกิจ ฯ ได้รับ และฝากธนาคารกรุงไทยไว้ โดยใ้คอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี และธนาคารออกเงินสมทบใ้ในอัตรา 1:1 ในระยะเริ่มแรก ในระยะต่อมาในปี 2512 ธนาคารใ้เปลี่ยนแปลงใหม่ โดยออกเงินสมทบใ้ในอัตรา 1:3 ของเงินที่สำนักงานนำมาฝาก

บริษัทเงินทุน (Finance Companies)

ในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านมาใ้ ได้มีบริษัทเงินทุนเกิดขึ้นมากมาย บริษัทเงินทุนเหล่านี้จะระดมเงินทุนจากบุคคลทั่วไป โดยออกใ้สัญญาใ้เงินจำหน่าย แล้วนำเงินที่ใ้ได้นั้นมาใ้กู้ แต่เป็นการใ้กู้ในระยะสั้นหรือระยะปานกลาง นอกจากนี้ยังคว่าเนนกิจการค่านอื่น ๆ อีก เช่น การใ้บริการที่ปรึกษา ชื้อขายหุ้น แลหุ้นกู้

ในการออกใ้สัญญาใ้เงินจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป บริษัทเงินทุนใ้คอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ คืออยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 8 ต่อปี สำหรับเงินที่

เรียกคืนได้ทันที (at Call) ถึงร้อยละ 10 ต่อปี สำหรับเงิน 1 ปี สำหรับบุคคลธรรมดาดอกเบี้ยที่ได้จากการถือตั๋วสัญญาใช้เงินดังกล่าวจะต้องถือเป็นเงินได้พึงประเมินเพื่อเสียภาษี แต่ในทางปฏิบัติแล้วเป็นที่เข้าใจกันว่าโดยทั่วไปแล้วไม่มีการเสียภาษีดังกล่าว

แม้ว่าบริษัทเงินทุนจะมีมากด้วยกันก็ตาม แต่แหล่งที่มาของเงินทุนของบริษัทเงินทุนเหล่านี้ จะมีแหล่งที่มาคล้ายกันหรือเกือบเหมือนกันทุกบริษัท แต่จำนวนเงินทุนที่ได้มานี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของบริษัทในการที่จะเสนออัตราดอกเบี้ยเงินฝากแก่ผู้ฝากเงินในอัตราที่จะชนะคู่แข่งขั้นนี้ หมายความว่าความปลอดภัยของเงินฝากที่ฝากกับบริษัทกับบริษัทคู่แข่งมีเท่ากัน แหล่งที่มาของเงินทุนของบริษัทเงินทุนมาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. จากบุคคลทั่วไป ในรูปเงินฝาก โดยบริษัทการเงินออกตราสารการกู้เงิน (Commercial Papers) ขายให้แก่มหาชน ซึ่งมีระยะเวลาในการชำระเงินต่าง ๆ กัน ตามความต้องการของผู้ฝากเงิน อัตราดอกเบี้ยที่ได้รับจากสถาบันการเงินประเภทนี้ จะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่จะได้รับจากสถาบันการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ ผู้ที่จะซื้อตราสารเหล่านี้ อาจจะเป็นประชาชนหรือบริษัทที่มีเงินเหลือใช้ หรือเป็นเพราะเงินล้นมือระยะหนึ่งจึงนำมาให้บริษัทการเงินกู้ในระยะสั้น เพื่อให้ได้ผลประโยชน์จากเงินที่เหลือใช้นั้น

จากการสอบถามบริษัทการเงินแห่งหนึ่ง ถึงจำนวนเงินขั้นต่ำสุดที่จะนำมาฝากกับบริษัทได้นั้น ต้องมีจำนวนตั้งแต่ 500,000.00 บาทขึ้นไปสำหรับเงินฝากประเภท at Call โดยได้ดอกเบี้ยร้อยละ 8 ต่อปี เงินฝากประจำตั้งแต่ 50,000.00 บาทขึ้นไป มีอัตราดอกเบี้ยตั้งแต่ร้อยละ 9-10 ต่อปี แล้วแต่ระยะเวลาว่าจะฝากประจำ 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี

2. จากสถาบันการเงินด้วยกันโดยการออกตราสารการกู้เงินขาย ให้แก่ธนาคารพาณิชย์ หรือบริษัทการเงินด้วยกัน อัตราดอกเบี้ยที่จ่ายให้สถาบันการเงินเหล่านี้ค่อนข้างสูง อัตราดอกเบี้ยมักจะไม่นั่นนอน อยู่กับการแข่งขันโดยปรกติแล้วจะหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนนั้นน้อยมาก เพราะต้นทุนของเงินทุนที่ได้มาสูง

3. จากแหล่งเงินทุนต่างประเทศ อาจจะถูกธนาคารต่างประเทศ หรือสถาบันการเงินในต่างประเทศ แหล่งเงินทุนนี้ถ้าเป็นบริษัทการเงินขนาดย่อม จะไม่สามารถหาเงินทุนจากแหล่งนี้ได้จากการสอบถามบริษัทการเงินต่าง ๆ ปรากฏว่า มีน้อยบริษัทที่สามารถกู้เงินจากแหล่งการเงินนี้ เพราะการกู้จะต้องมีธนาคารค้ำประกันด้วย ฉะนั้น บริษัทการเงินที่กู้ได้จะต้องมีธนาคารคอยส่งเสริมอยู่เบื้องหลัง ในการที่จะกู้เงินจากแหล่งเงินทุนนี้ อัตราดอกเบี้ยจะต้องต่ำกว่าที่กู้ในประเทศ เพราะจะต้องเสียภาษีในการที่จะนำเงินตราต่างประเทศ เขาและออกนอกประเทศ

4. จากเงินทุนของสถาบันการเงินเอง ซึ่งได้แก่เงินทุนจดทะเบียน และเรียกชำระแล้ว

แหล่งที่มาของเงินทุนของบริษัทเงินทุนที่กล่าวมาทั้ง 4 แหล่งนี้ มิใช่หมายความว่าทุกบริษัทเงินทุนจะได้อำนาจจากทั้ง 4 แหล่งนี้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถและขนาดของบริษัทเงินทุนนั้น ๆ ด้วย โดยทั่วไปแล้วบริษัทเงินทุนในประเทศไทยขณะนี้ จะได้อำนาจจากแหล่งเงินทุน 2 แหล่งเท่านั้น คือ จากบุคคลทั่วไปในรูปเงินฝาก กับเงินทุนของบริษัทเอง

การรับฝากเงินหรือการกู้ยืมจากบุคคลทั่วไปของบริษัทเงินทุนนั้น เคยมีได้มีกฎหมายหรือบทบัญญัติใด ๆ กำหนดไว้ว่า บริษัทเงินทุนจะต้องกู้ยืมหรือรับฝากเงินขั้นต่ำในจำนวนเท่าไร บริษัทเงินทุนแต่ละบริษัทจะเป็นผู้กำหนด

อัตราขั้นต่ำของเงินฝากแต่ละประเภทเอง ต่อมาได้มีประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 19 กันยายน 2516 เรื่อง การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องและวงเงินในการกู้ยืมหรือได้รับจากประชาชนกำหนดไว้ในข้อ 2 และ 3 ของประกาศนี้ ทั้งนี้

ข้อ 2. วงเงินขั้นต่ำที่บริษัทเงินทุนพึงกู้ยืมหรือรับจากประชาชนแต่ละครั้ง ต้องไม่ต่ำกว่าห้าหมื่นบาทสำหรับบริษัทเงินทุนและสาขาที่มีสำนักงานในเขต กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ และ จังหวัดนนทบุรี และไม่ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นบาทสำหรับบริษัทเงินทุนและสาขาที่มีสำนักงานในเขตจังหวัดอื่น

ข้อ 3. บริษัทเงินทุนใดกู้ยืมหรือรับเงินจากประชาชนแต่ละครั้งต่ำกว่าวงเงินที่กำหนดไว้ใน ข้อ 2. ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ ให้บริษัทเงินทุนนั้นชำระเงินคืนภายในกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้

ประกาศนี้ให้ใช้บังคับเมื่อครบสิบห้าวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

การดำรงสภาพคล่อง

เนื่องจากส่วนใหญ่ของเงินทุนที่สถาบันการเงินนำมาให้กู้ยืมมาจากเงินฝากประเภทต่าง ๆ ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันการเงินเหล่านี้จะต้องดำรงเงินสดสำรองไว้สำหรับผู้ฝากที่จะมาถอนเงินฝากได้ทุกเวลา ทั้งนี้เพื่อสร้างความไว้วางใจ และความปลอดภัยของเงินฝากแก่ผู้ฝากเงินสำหรับสถาบันการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์นั้น ได้มีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ที่จะกำหนดมาตรการให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินกองทุน (หมายถึงทุนที่ชำระแล้ว ทุนสำรอง ซึ่งรวมทั้งเงินสำรองอื่นที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิ และกำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการจัดสรรแล้ว

รวมกัน) เงินสดสำรองที่ธนาคารแห่งประเทศไทย และอัตราส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินกองทุน ไว้ดังนี้

1. ธนาคารพาณิชย์ต้องสำรองเงินกองทุน ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 10 ซึ่งกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์สำรองเงินกองทุนคอสินทรัพย์ทั้งสิ้นในอัตราส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 และไม่เกินร้อยละ 15 สินทรัพย์ในที่นี้ไม่รวมถึงเงินสด เงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เงินฝากที่ธนาคารอื่นในหรือนอกราชอาณาจักร และหลักทรัพย์รัฐบาลไทยหรือสินทรัพย์อื่นตามที่รัฐมนตรีจะกำหนด นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยยังอาจกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์สำรองเงินกองทุนคอสินทรัพย์แต่ละประเภทไว้สำหรับสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศให้ถือว่าสินทรัพย์ที่ต้องสำรองไว้ในประเทศไทยเป็นเงินกองทุนซึ่งไคแก่เงินฝาก และหลักทรัพย์รัฐบาลไทยที่ปราศจากภาระผูกพันที่มีอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากเงินสดสำรอง และอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับดำเนินธุรกิจ แต่มูลค่าของอสังหาริมทรัพย์นั้นจะต้องไม่เกินร้อยละ 40 ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดอัตราส่วนเงินกองทุนคอสินทรัพย์ทั้งสิ้นไว้ร้อยละ 9

2. ธนาคารพาณิชย์ต้องสำรองเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7 ของยอดเงินฝาก โดยจะถือเอาหลักทรัพย์รัฐบาลไทยซึ่งปราศจากภาระผูกพันเป็นเงินสดสำรองไว้ แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 50 ของเงินสดสำรองที่พึงสำรองนั้น สำหรับอัตราส่วนที่ต้องสำรองให้ถือเอาส่วนเฉลี่ยรายสัปดาห์ของเงินสดสำรอง และยอดเงินฝากแต่ละวัน โดยให้ถือวันศุกร์เป็นวันเริ่มต้น และวันพฤหัสบดีเป็นวันสุดท้ายของสัปดาห์

3. ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 13 ธนาคารพาณิชย์จะให้กู้ยืม หรือให้เครดิตแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ไม่เกินกว่าอัตราส่วนของเงินกองทุนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี อัตราส่วนครั้งหลังสุดซึ่งเริ่มใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2514 คือร้อยละ 25 ของเงินกองทุน การลดอัตราส่วนเงินให้กู้ยืมแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในแต่ละครั้ง ธนาคารพาณิชย์จะต้องลดการให้กู้ยืมเงินหรือให้เครดิตแก่ลูกหนี้รายใหญ่ หรือเพิ่มเงินกองทุน

ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ดังกล่าว ที่ให้ธนาคารพาณิชย์ต้องสำรองเงินสดสำรองไว้เป็นเพียงอัตราขั้นต่ำสุด และเงินสำรองจำนวนนี้จะต้องเก็บไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ฉะนั้นในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ จะคำนึงถึงการรับจ่ายประจำวันของธนาคาร ความปลอดภัยในสภาพพร้อมที่จะชำระเงินฝากคืนแก่ลูกค้าเมื่อเรียกร้อง ธนาคารพาณิชย์จึงสำรองเงินสดสำรองสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ส่วนที่เกินนี้จะมีจำนวนเพียงพอกับการรับจ่ายเงินในการดำเนินงานประจำวันของธนาคาร สำหรับจำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์จะสำรองไว้นอกเหนือจากการสำรองตามกฎหมายจะเป็นจำนวนเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการประกอบการของธนาคารที่เคยผ่านมาว่า ระยะเวลาใดบ้างที่มีผู้ฝาก หรือผู้กู้ได้ขอวงเงินเบิกเกินบัญชีถอนเงินออกไปใช้มาก ถึงระยะนั้นธนาคารก็ต้องเตรียมเงินสำรองไว้มาก ถ้ามีน้อยก็จะเตรียมสำรองไว้น้อย เพราะถ้าธนาคารสำรองไว้มากเกินจำเป็นก็จะเสียผลประโยชน์จากเงินที่เก็บไว้เฉย ๆ แทนที่จะนำเงินส่วนเกินไปซื้อหลักทรัพย์ระยะสั้นที่มีสภาพคล่องสูง หรือเอาไปให้กู้ยืม

จากข้อเท็จจริงในค่านปฏิบัติแล้ว ธนาคารจะพยายามสำรองเงินไว้ให้พอกับความต่องการเท่านั้น จะไม่สำรองเผื่อไว้มากมาย ดังที่กล่าวมาแล้วว่ารายได้ส่วนใหญ่ของธนาคารคือดอกเบี้ยจากเงินที่ให้อืมไป ถ้าธนาคารสำรองเงินไว้มาก เงินที่ให้อืมหรือลงทุนในหลักทรัพย์อื่น ๆ ก็จะน้อย รายได้ก็น้อยด้วย ดังนั้น ธนาคารจะสำรองเงินสดไว้เพียงเพื่อให้มีสภาพคล่อง (Liquidity) คือสามารถที่จะจ่ายเงินฝากคืน แก่ผู้ฝากเมื่อทวงถามได้ทุกขณะ ในการดำรงสภาพคล่องของธนาคารนั้น มีโค้หมายเฉพาะการสำรองเงินสดเท่านั้น ธนาคารอาจจะดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง (Liquid Assets) คือสินทรัพย์ที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย และไม่ขาดทุนหรือขาดทุนแต่น้อย ซึ่งประกอบด้วย

1. สินทรัพย์สำรองที่เป็นเงินสด หรือที่มีลักษณะเป็นเงินสด คือ
 - ก. เงินสดในมือ
 - ข. เงินฝากธนาคารแห่งประเทศไทย
 - ค. เงินฝากธนาคารอื่นในประเทศไทย
2. สินทรัพย์สำรองที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วที่สุด และมีรายได้แต่ไม่สูงนัก คือ
 - ก. เงินตราต่างประเทศในมือ
 - ข. เงินฝากธนาคารในต่างประเทศ
 - ค. หลักทรัพย์รัฐบาลไทยส่วนที่ปราศจากภาระผูกพัน
 - ง. ตั๋วเงินที่สามารถจะนำไปขายช่วงลคได้
 - จ. ทองคำ

ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการกล่าวถึงการรักษาสภาพคล่องของสถาบันการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ในเรื่องเงินสำรองโดยเฉพาะ สำหรับสถาบันการเงินประเภทบริษัทเงินทุนของเอกชนที่จะกล่าวถึงนี้ ถ้าจะพูดถึงทางค่านทฤษฎีแล้ว บริษัทเงินทุนเหล่านี้ก็ควรจะมีการสำรองไว้เหมือน สถาบันการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ เพราะถ้ามองการดำเนินงานคล้ายกันมาก คือธุรกิจส่วนใหญ่เป็นการรับฝากเงินแล้วนำเงินนั้นมาให้กู้ยืม แต่ตามข้อเท็จจริงในค่านปฏิบัติแล้ว ก่อนที่จะมีการประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 19 กันยายน 2516 นั้น บริษัทเงินทุนส่วนมากจะไม่สำรองเงินไว้มากเกินจำเป็น จะสำรองเงินไว้เฉพาะจำนวนที่คาดว่าจะมีผู้มาถอนตัวเงินหรือหุ้นกู้ จากการสอบถามถึงการรักษาสภาพคล่องของบริษัทเงินทุนบางแห่งปรากฏว่า บริษัทเงินทุนบางแห่งจะไม่มี ความจำเป็นที่จะสำรองเงินไว้เลย เพราะบริษัทมีธนาคารพาณิชย์คอยหนุนอยู่ เมื่อต้องการเงินเมื่อใดก็นำมาจากธนาคารพาณิชย์นั้น ๆ ได้ บริษัทเงินทุนทุกบริษัทไม่มีนโยบายที่จะสำรองเงินสดไว้มาก เพราะเงินที่สำรองไว้เฉย ๆ นั้นบริษัทจะต้องเสียดอกเบี้ย ซึ่งอัตราดอกเบี้ยที่เสียนี้สูงกว่าที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องเสีย และยังไม่มีการกฎหมายหรือบทบัญญัติบังคับให้ต้องสำรองไว้ในอัตราร้อยละเท่าไรของยอดเงินที่ได้จากการกู้ยืม แต่เมื่อมีประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 19 กันยายน 2516 แล้ว บริษัทเงินทุนที่อยู่ในข่ายแห่งประกาศนี้จะต้องวางสินทรัพย์สภาพคล่องตามอัตราร้อยละที่กำหนดในประกาศนี้ อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติแล้ว บริษัทเงินทุนจะวางสินทรัพย์สภาพคล่องไว้เพียงเท่าที่กฎหมายบังคับเท่านั้น จะไม่วางสินทรัพย์สภาพคล่องไว้มากกว่าที่กำหนด ซึ่งธนาคารพาณิชย์จะกระทำเช่นนี้ไม่ได้ ที่บริษัทเงินทุนทำเช่นนี้ได้เนื่องจากมีธนาคารพาณิชย์คอยหนุนอยู่

ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 19 กันยายน 2516
เกี่ยวกับการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง มีดังนี้

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 12 และข้อ 16 แห่งประกาศกระทรวง
การคลัง ลงวันที่ 19 กันยายน 2515 เรื่อง กำหนดเงื่อนไขในการอนุญาต
ให้ประกอบกิจการที่ต้องขออนุญาตตาม ข้อ 5 (7) แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ
ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม พุทธศักราช 2515 ว่าด้วยการควบคุมกิจ
การค้ำขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสักแห่งสาธารณชน ธนาคาร
แห่งประเทศไทยออกประกาศเป็นข้อกำหนดด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการคลัง ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ให้บริษัทเงินทุนดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องไม่ต่ำกว่าร้อยละ
ห้าของยอดเงินที่ได้จากการกู้ยืมหรือได้รับจากประชาชน อันบริษัทเงินทุน
มีหน้าที่จะต้องชำระคืนแก่บุคคลเหล่านี้ ทั้งนี้ ไม่รวมเงินที่ได้จากการกู้ยืม
หรือได้รับจากบริษัทจำกัด มูลนิธิที่ได้รับอำนาจแล้ว สมาคมและนิติบุคคลที่มี
กฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น

สินทรัพย์สภาพคล่อง ได้แก่

- (1) เงินสด
- (2) เงินฝากสุทธิและเงินให้กู้ยืมเรียกสุทธิที่บริษัทเงินทุนฝาก
ไว้กับธนาคาร หรือให้ธนาคารกู้ยืม
- (3) หลักทรัพย์รัฐบาลไทยซึ่งปราศจากภาระผูกพัน อันได้แก่
 - ก. ตัวเงินคลัง
 - ข. พันธบัตร
- (4) หุ้นกู้และพันธบัตรซึ่งปราศจากภาระผูกพัน และกระทรวง
การคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย

อัตราส่วนที่ต้องค่างนั้นให้ถือเอาส่วนเฉลี่ยรายสัปดาห์ของยอดสินทรัพย์สภาพคล่อง และยอดเงินที่ได้จากการกู้ยืมหรือได้รับจากประชาชน อันบริษัทเงินทุนมีหน้าที่จะต้องชำระคืนแก่บุคคลเหล่านี้แต่ละวัน โดยให้ถือเอาวันศุกร์เป็นวันเริ่มต้น และวันพฤหัสบดีเป็นวันสุดท้ายของสัปดาห์

ประกาศนี้ให้ใช้บังคับเมื่อครบสัปดาห์วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

จากประกาศนี้เป็นการบังคับให้บริษัทเงินทุนต่าง ๆ ต้องค่างสินทรัพย์สภาพคล่องไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ของยอดเงินที่ได้จากการกู้ยืมหรือได้รับจากประชาชน วัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ มีดังนี้

1. เป็นการกำหนดมาตรการในการจัดระบบการดำเนินงานของสถาบันการเงินต่าง ๆ ในขณะนี้ให้เป็นระเบียบ
2. เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับนโยบายการเงินและเศรษฐกิจของประเทศ
3. เป็นการกำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง